

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 51/01

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. novembra 2001 v senáte zloženom z predsedu D. Š. a zo sudcov L. M. a Š. O. prerokoval prijatý podnet Ing. J. Z., bytom L., zastúpeného advokátom JUDr. T. Š., K, vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 226/97 a takto

r o z h o d o l :

Okresný súd Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 226/97 p o r u š i l právo Ing. J. Z., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie jeho veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 13. júna 2001 doručený podnet Ing. J. Z., bytom L. (ďalej len „navrhovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. T. Š., K., ktorým namietal porušenie základného práva na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej aj „odporca“) v konaní o jeho pracovnoprávnej veci vedenom pod sp. zn. 7 C 226/97.

Ústavný súd podnet navrhovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu a po zistení, že podnet obsahuje náležitosti požadované ustanoveniami § 20 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a nie sú dôvody na jeho odmietnutie podľa ustanovenia § 25 ods. 2 citovaného zákona, podnet prijal uznesením č. k. I. ÚS 51/01-10 z 28. augusta 2001 na ďalšie konanie.

Na požiadanie ústavného súdu sa odporca listom sp. zn. Spr. 3480/2001 z 9. októbra 2001 podpísaným predsedníčkou vyjadril k podnetu navrhovateľa. Podľa názoru odporcu „predmetné konanie vykazuje znaky prieťahov len v štádiu prípravy na pojednávanie, z príčin najmä objektívnych (vysoký nápad vecí, vysoký počet nerozhodnutých reštančných vecí zapríčinených personálnou obmenou sudcov v oddelení ich odchodom na iné súdy ...)“. Odporca ďalej tvrdil, že „konajúci súd od určenia prvého termínu pojednávania plynule konal, najmä chovaním a správaním navrhovateľa boli zmarené určené termíny pojednávania“. Z uvedeného dôvodu navrhuje, aby ústavný súd „podnet navrhovateľa zamietol ako nedôvodný“. Odporca súhlasil, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania.

Právny zástupca navrhovateľa v stanovisku z 22. októbra 2001 k vyjadreniu odporcu uviedol, že ho „akceptujeme v časti, v ktorej uznal opodstatnenosť podnetu ohľadne prvých

mesiacov (resp. rokov!) trvania sporu“. Dôvody zbytočných prietáhov uvádzané odporcom podľa jeho názoru nemôžu v danom prípade znamenať „vyvinenie z namietnutého porušenia práva“. „Čiastočnú vinu navrhovateľa na trvaní veci“ zdôrazňovanú odporcom navrhovateľ neakceptoval a tvrdil, že odporca „nepostupoval efektívne a nepripravil vec tak, aby ju – ako mu to prikazuje O. s. p. – skončil na jednom pojednávaní“. Navrhovateľ súhlasil s upustením od ústneho pojednávania.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdnych spisov Okresného súdu Bratislava IV sp. zn. 7 C 226/97 a sp. zn. 7 C 268/98 dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát podnet navrhovateľa prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne predložených vyjadrení účastníkov a obsahu dotknutých súdnych spisov.

Predmetom podnetu boli tvrdenia navrhovateľa, že odporca nedokázal v jeho spore efektívne konať, hoci išlo o spor právne a skutkovo nenáročný a vzhľadom na jeho povahu (pracovnoprávny spor) o spor naliehavý. Tým, že odporca postupoval v rozpore s § 6, § 100 ods. 1, § 101 ods. 2, § 131 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), porušil podľa názoru navrhovateľa jeho ústavné právo zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Navrhovateľ žiadal, aby „ústavný súd vyniesol nález, ktorým uvedené porušenie skonštatuje“.

II.

Z podnetu navrhovateľa, z k nemu priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúcich súdnych spisov ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej pracovnoprávnej veci navrhovateľa.

A. Navrhovateľ 10. júna 1997 podal na Krajský súd v Bratislave žalobu „o určenie neplatnosti úkonu odvolania z funkcie“. Žalovanou stranou bola Slovenská televízia

Bratislava (ďalej len „STV“). Z dôvodu nedostatku vecnej príslušnosti Krajský súd v Bratislave doručil žalobu 1. júla 1997 odporcovi. Odporca konal vo veci pod sp. zn. 7 C 226/97. Dňa 12. októbra 1998 odporca vyzval navrhovateľa (výzva doručená 31. októbra 1998) na zaplatenie súdneho poplatku za návrh, ktorý navrhovateľ zaplatil 4. novembra 1998. Ďalším úkonom odporcu v konaní bol pokyn pre súdnu kanceláriu 5. augusta 1999 na pripojenie na vec sa vzťahujúcich súdnych spisov 7 C 268/98 a 7 C 130/98.

Dňa 25. augusta 1999 bola zaslaná žaloba STV na vyjadrenie.

Dňa 29. októbra 1999 odporca požiadal STV o predloženie písomností (pracovná zmluva, rozhodnutie o odvolaní žalobcu z funkcie) a urgoval predloženie vyjadrenia k žalobe.

Prvé pojednávanie vo veci sa malo uskutočniť 2. decembra 1999, pre ospravedlненú neúčasť STV bolo odročené na 14. marec 2000. Toto však pre neprítomnosť účastníkov konania bolo odročené na 18. apríl 2000.

Odporca 23. marca 2000 pod hrozbou uloženia poriadkovej pokuty STV opakovane žiadal o predloženie vyjadrenia k žalobe a požadovaných procesnoprávných dokumentov. Táto ich (bez vyjadrenia k žalobe) zaslala odporcovi 30. marca 2000.

Na pojednávaní konanom 18. apríla 2000 nebol prítomný navrhovateľ (ako dôvod svojho príchodu až po skončení pojednávania uviedol meškanie verejného dopravného prostriedku). STV bola požiadaná o predloženie svojho štatútu a dôkazu o doručení odvolacej listiny navrhovateľovi. Pojednávanie bolo odročené na 18. máj 2000. STV predložila 25. apríla 2000 odporcovi požadované písomnosti vrátane vyjadrenia k žalobe.

Odporca 10. mája 2000 zrušil stanovený termín pojednávania z dôvodu účasti zákonnej sudkyne na medzinárodnom seminári organizovanom Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky a určil nový termín pojednávania na 20. jún 2000.

Na pojednávaní konanom 20. júna 2000 odporca vyzval STV na oznámenie adresy jej bývalého ústredného riaditeľa za účelom jeho výsluchu.

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky listom č. k. VI Pz 621/00-6 z 19. júla 2000 oznámila odporcovi, že podala mimoriadne dovolanie proti jeho právoplatnému uzneseniu č. k. 7 C 268/98-18 zo 7. januára 1999 o uložení predbežného opatrenia STV na úhradu časti mzdy navrhovateľovi. Súčasne žiadala predložiť na vec sa vzťahujúci súdny spis sp. zn. 7 C 268/98 (spis zaslaný 31. júla 2000).

Dňa 24. júla 2000 odporca požiadal navrhovateľa o predloženie nahrávky z relácie Žurnál Rádia Twist vysielanej 30. mája 1997.

Dňa 22. augusta 2000 odporca expedoval účastníkom konania predvolanie na pojednávanie 3. októbra 2000. Navrhovateľ bol vyzvaný na predloženie vyššie uvedenej nahrávky na toto pojednávanie.

Dňa 31. augusta 2000 boli odporcovi doručené vyjadrenie STV sp. zn. 1206/00 z 24. augusta 2000 k doterajším prednesom navrhovateľa, dokument o okamžitom zrušení pracovného pomeru navrhovateľa a doklad preukazujúci doručenie listiny, ktorou bol navrhovateľ odvolaný z funkcie.

STV listom z 20. septembra 2000 navrhla odporcovi zrušiť predbežné opatrenie č. k. 7 C 268/98-18 zo 7. januára 1999.

Navrhovateľ 26. septembra 2000 vzniesol voči odporcovi námietku zaujatosti. Táto sa týkala aj zákonnej sudkyne.

Dňa 29. septembra 2000 právny zástupca STV písomne ospravedlnil svoju neúčast' na pojednávaní.

Na pojednávaní 3. októbra 2000 neboli prítomní účastníci. Pojednávanie bolo odročené na neurčito z dôvodu postúpenia súdneho spisu Krajskému súdu v Bratislave na rozhodnutie o navrhovateľom vznesenej námietke zaujatosti (spis bol doručený odvolaciemu súdu 26. januára 2001).

Sťažnosťou z 20. novembra 2000 adresovanou predsedníčke Okresného súdu Bratislava IV napadol navrhovateľ pried'ahy v konaní v jeho právnej veci vedenej pod sp. zn. 7 C 226/97.

V odpovedi odporcu z 23. januára 2001 sp. zn. Spr. 2148/2000 sa uvádza: „Po prešetrení som zistila pried'ahy v konaní z príčin subjektívnych i objektívnych, preto Vašu sťažnosť kvalifikujem ako dôvodnú. Vo veci bola zjednaná náprava.“ Príčiny spôsobiacie pried'ahy, ako aj spôsob nápravy v uvedenej odpovedi nie sú konkretizované.

Krajský súd v Bratislave uznesením č. k. 18 Nc 3/01-70 z 30. marca 2001 vyslovil, že sudcovia Okresného súdu Bratislava IV nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci sp. zn. 7 C 226/97. Uznesenie bolo doručené účastníkom 12. júna 2001.

Dňa 17. júla 2001 expedoval odporca predvolanie účastníkom na pojednávanie, ktoré stanovil na 17. október 2001.

B. Dňa 22. októbra 1998 podal navrhovateľ odporcovi návrh na vydanie predbežného opatrenia, ktorým by bola STV uložená povinnosť poskytovať mu mesačne časť jeho pracovnej odmeny vo výške 15 000,-- Sk brutto až do právoplatného rozhodnutia jeho pracovnoprávneho sporu vedeného pod sp. zn. 7 C 226/97. Vec bola vedená u odporcu pod sp. zn. 7 C 268/98. Po zadovážení si podkladov potrebných na rozhodnutie odporca uznesením č. k. 7 C 268/98-19 zo 7. januára 1999 uvedenému návrhu vyhovel. Na odvolanie STV Krajský súd v Bratislave uznesením č. k. 17 Co 89/99-38 z 31. mája 1999 potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom č. k. M Cdo 35/2000-43 z 28. februára 2001 zamietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora Slovenskej republiky.

Súdny spis predložil odporca ústavnému súdu 15. októbra 2001. Po preštudovaní bol predmetný spis doručený odporcovi 22. októbra 2001.

III.

Navrhovateľ sa predmetným podnetom na ústavný súd „domáha konštatovania porušenia jeho základných práv na prerokovanie jeho veci bez zbytočných priet'ahov v zmysle prvej vety čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru“, a to v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 7 C 226/97 (pozri II. časť písm. A).

Odporca vo svojom už vyššie uvedenom vyjadrení konštatoval „znaky priet'ahov len v štádiu prípravy na pojednávanie, z príčin najmä objektívnych ...“. Tvrdil plynulosť konania od určenia prvého termínu pojednávania a zavinenie navrhovateľa na vzniknutých priet'ahoch. Žiadal preto podnet zamietnuť ako nedôvodný.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie

ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa splní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98). Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť.

1. Pokiaľ ide o kritérium „zložitosti veci“, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci.

Predmetom konania na Okresnom súde Bratislava IV vo veci vedenej pod sp. zn. 7 C 226/97 je rozhodovanie o neplatnosti odvolania z funkcie a neplatnosti rozviazania pracovného pomeru.

Ústavný súd zo skutočností uvádzaných odporcom ani z obsahu spisu nezistil žiadnu takú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o zložitosti veci.

2. Pokiaľ ide o „správanie“ navrhovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu závažnú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom.

Tvrdenie odporcu, že navrhovateľ ako účastník konania v napadnutom pracovnoprávnom spore zapríčinil zbytočné priet'ahy „najmä chovaním a správaním“,

ktorým „boli zmarené určené termíny pojednávania ...“, nepovažuje ústavný súd za presvedčivé. Predovšetkým poukazuje na to, že uvedená námietka sa vzťahuje len na obdobie po vytýčení prvého pojednávania (2. decembra 1999). Nevzťahuje sa teda na obdobie prípravy na pojednávanie, t. j. na obdobie od 1. júla 1997 do 2. decembra 1999, keď samotný odporca priznáva, že „predmetné konanie vykazuje znaky priet'ahov“.

Zo súdneho spisu, ako aj z vyjadrenia odporcu ústavný súd zistil, že v predmetnej veci bolo nariadených sedem pojednávanií (2. decembra 1999, 14. marca 2000, 18. apríla 2000, 18. mája 2000, 20. júna 2000, 3. októbra 2000 a 17. októbra 2001). Dve pojednávania (18. mája 2000 a 17. októbra 2001) boli zrušené jednak z dôvodu účasti sudkyne na medzinárodnom seminári a jednak z dôvodu predloženia spisu ústavnému súdu. Pojednávanie 2. decembra 1999 bolo odročené pre ospravedlnenú neúčast' STV, pojednávania 20. júna 2000 sa zúčastnili obaja účastníci. Navrhovateľ absentoval na troch pojednávaniach, z toho pojednávanie 14. marca 2000 bolo odročené aj z dôvodu neúčasti STV, ktorá sa ospravedlnila. Dve pojednávania (18. apríla 2000 a 3. októbra 2000) boli odročené pre neprítomnosť navrhovateľa.

Podľa názoru ústavného súdu správaním navrhovateľa v uvedených dvoch prípadoch odročených pojednávanií nemožno ospravedlniť celkovú dĺžku konania v predmetnej veci.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom odporcu v predmetnej veci, pričom zbytočné priet'ahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu.

Podľa právneho názoru ústavného súdu vysloveného v skorších rozhodnutiach (napr. I. ÚS 47/96, I. ÚS 92/97, II. ÚS 41/97) priet'ahy v konaní, ktoré možno pripísať správaniu účastníka konania, však nevylučujú zodpovednosť orgánu, ktorý vo veci koná; a to najmä v prípadoch, ak o právach účastníka konania rozhoduje dlhšie, než je primerané podľa povahy veci, alebo ak ide o zbytočný priet'ah zapríčinený i nesprávnym postupom súdu.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že v predmetnej veci súdne konanie, ktoré sa na súde odporcu začalo 1. júla 1997 a je stále na súde prvého stupňa bez jeho rozhodnutia o veci samej, trvá k dnešnému dňu 4 roky a 4 mesiace. Podľa názoru ústavného súdu táto zdĺhavosť konania vzhľadom na jeho predmet môže byť z hľadiska čl. 48 ods. 2 ústavy akceptovaná len vo výnimočných prípadoch. Predmetné konanie odporcu takýmto prípadom podľa názoru ústavného súdu nie je, o čom nakoniec svedčia aj vlastné stanoviská odporcu z 23. januára 2001 a 9. októbra 2001, v ktorých sa konštatuje zistenie prierahov v konaní a sťažnosť navrhovateľa sa kvalifikuje ako dôvodná.

Obranu odporcu spočívajúcu v uvádzaní dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny spôsobiť prierahy (vysoký nápad a počet nerozhodnutých vecí, personálne problémy a pod.), ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prierahy v súdnom konaní.

Vznesenie uplatnenia námietky zaujatosti súdu navrhovateľom, teda prierahy v konaní, ktoré sú dôsledkom uplatnenia procesných práv účastníkom konania, nemajú povahu zbytočných prierahov (II. ÚS 41/97).

Z obsahu súdneho spisu odporcu sp. zn. 7 C 226/97 jednoznačne vyplýva neprímerane dlhá lehota na prípravu pojednávania, a to od 1. júla 1997 do 2. decembra 1999. Ide najmä o obdobie od 1. júla 1997 do 25. septembra 1998, keď odporca vyzval navrhovateľa na zaplatenie súdneho poplatku (1 rok a 3 mesiace), a o obdobie od 4. novembra 1998 (zaplatenie súdneho poplatku) do 2. augusta, resp. 20. augusta 1999, keď odporca vykonal ďalšie úkony (9 mesiacov).

Aj ďalšia činnosť odporcu po 2. decembri 1999 nevykazovala podľa názoru ústavného súdu znaky plynulého a efektívneho konania.

Za neprimeranú považuje ústavný súd dĺžku doby zadováženia podkladov na rozhodnutie o námietke predpojatosti od 26. septembra 2000 do 25. januára 2001, keď bol súdny spis expedovaný Krajskému súdu v Bratislave (4 mesiace), ako aj dobu od doručenia rozhodnutia o nevyhovení námietke na vylúčenie sudcov 12. júna 2001 do stanovenia termínu pojednávania na 17. október 2001 (4 mesiace).

Postup Okresného súdu Bratislava IV bol teda v zmysle už vyššie uvedeného konaní so zbytočnými prieťahmi, ktoré sa v súhrne rovnajú dvom rokom a ôsmim mesiacom, v dôsledku čoho ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Vzhľadom na záver o porušení čl. 48 ods. 2 ústavy došlo aj k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru.